

Başvuru Tarihi: 15.03.2023 / Kabul Tarihi: 14.07.2023 / Özgün Makale

WOLFGANG AMADEUS MOZART'IN REQUIEM ADLI ESERİNDE YER ALAN TROMBON SOLOSUNUN İNCELENMESİ

Ahmet YILDIZ¹

ÖZ

Bu çalışmada Wolfgang Amadeus Mozart'ın Requiem adlı eserinin Tuba mirum kısmında yer alan trombon solosu incelenmiş ve soloda bulunan teknik ve müzikal zorluklara yönelik çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur. Eserde yer alan trombon solosu ulusal ve uluslararası orkestra sınavlarında karşılaşılan son derece önemli orkestra sololarından biri olma niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte eserde yer alan trombon solosu icracıların teknik ve müzikal becerilerini ortaya çıkartması bakımından önemlidir. Solonun doğru bir biçimde yorumlanabilmesi için icracının teknik ve müzikal bilgi düzeyinin gelişmiş olması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı, soloda yer alan birtakım teknik ve müzikal zorlukların çözümüne yönelik Türkçe literatüre katkıda bulunmak ve trombon icracılarına Wolfgang Amadeus'un hayatı ve Requiem adlı eseri hakkında genel bir bilgi verilmesiyle solonun icrasına yönelik farklı bir bakış açısı kazandırmaktır. Bu araştırma, Wolfgang Amadeus Mozart'ın Requiem adlı eseri hakkında literatür taraması yapılan nitel bir araştırmadır.

Anahtar Kelimeler: Wolfgang Amadeus Mozart, Requiem, Trombon, Solo.

¹ Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Müzik Anasanat Dalı, Üflemeli ve Vurma Çalgılar Sanat Dalı, Sanatta Yeterlik Programı mezunu.
E-mail: ahmetyildiz06@windowslive.com
ORCID ID: 0000-0001-9869-9558

AN EXAMINATION OF THE TROMBONE SOLO OF WOLFGANG AMADEUS MOZART'S REQUIEM

ABSTRACT

In this study, the trombone solo in the Tuba mirum part of Wolfgang Amadeus Mozart's Requiem is examined and solutions to the technical and musical difficulties in the solo are presented. The trombone solo in the piece is one of the most important trombone solos encountered in national and international orchestral auditions. However, the trombone solo in the piece is important in terms of revealing the technical and musical skills of the performers. For the solo to be interpreted correctly by the performers, it is necessary to have developed technical and musical knowledge. The aim of this study is to contribute to the Turkish literature for the solution of some technical and musical difficulties in the solo and give the performers a different perspective on the performance of the solo by giving general information about Wolfgang Amadeus's life and his work Requiem. This research is a qualitative research that has been made a literature review on Wolfgang Amadeus's Requiem in D minör.

Keywords: *Wolfgang Amadeus Mozart, Requiem, Trombone, Solo.*

1. GİRİŞ

Wolfgang Amadeus Mozart yaşamı süresince klasik dönem Avrupa müzik kültürünün en önemli temsilcilerinden ve en etkili bestecilerinden biri olmuştur. Müzisyen bir ailede dünyaya gelen Wolfgang Amadeus, üç yaşından itibaren babası Leopold Mozart'tan yoğun bir müzik eğitimi almaya başlamıştır. Dört yaşında piyano ve klavsen çalmaya başlayan Wolfgang Amadeus, altı yaşında ilk bestesini, sekiz yaşında ise ilk senfonisini yazmıştır (Sadie, 2023). Babası Leopold, Wolfgang Amadeus'un evrensel bir müzisyen olması için yoğun bir çaba göstermiştir. Bu bağlamda Wolfgang Amadeus'a müzik eğitiminin yanında yabancı dil eğitimi ve akademik konularda da eğitimler vermiş, Avrupa'nın çeşitli başkentlerinde konserler vermesini sağlamıştır. Wolfgang Amadeus'un ailesi ile birlikte sıklıkla çıktığı Avrupa seyahatleri tüm Avrupa'da tanınmasını sağlamış, başta imparatorlar olmak üzere birçok müzisyen tarafından virtüöz bir icracı ve parlak bir besteci olarak görülmüştür. Müzik yaşamı boyunca birçok müzik türünde başarılar üreten Wolfgang Amadeus, ölmeden kısa bir süre önce Kont Franz von Walsegg tarafından sipariş edilen *Requiem Re minör* (K.626) adlı eserini yazmaya başlamış ancak tamamlayamadan 5 Aralık 1791 tarihinde hayata veda etmiştir.

Wolfgang Amadeus'un *Requiem*'i çoksesli müziğin başlangıcından itibaren bestelenen *requiem*'ler içerisinde en çok sergilenen ve dinlenen *requiem*'lerden biridir (Boran, 2006). Bununla birlikte, eserin üçüncü bölümü olan *Sequentia*'nın ikinci kısmında (Tuba mirum) yer alan trombon solosu ulusal ve uluslararası orkestra seçmelerinde icracıların teknik ve müzikal becerilerinin karşılaştırılabileceği önemli orkestra sololarından biri olma niteliği taşımaktadır. Eserde yer alan trombon solosu icracının legato artikülasyon tekniğini ve müzikal becerisini ortaya çıkartması bakımından önemlidir. Bu bağlamda araştırmada besteci ve eseri ile ilgili literatür taraması yapılmış ve eserdeki trombon solusunun yorumlanmasına yönelik çalışma önerilerinde bulunulmuştur. Eserde yer alan teknik ve müzikal zorlukların göz ardı edilmesi ve önemszenmemesi eserin icrasına yönelik birçok problem yaratabilmektedir. Bununla birlikte ülkemizde Wolfgang Amadeus'un *Requiem* adlı eseri ile ilgili akademik bir çalışmanın olmadığı ve eserde yer alan trombon solusunda bulunan teknik ve müzikal zorlukların çözümüne yönelik Türkçe kaynak bulunmadığı görülmektedir. Bu durum gözetildiğinde, bu çalışmanın ülkemiz trombon icracıları için önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, Wolfgang Amadeus'un *Requiem* adlı eserindeki trombon solusunda bulunan teknik ve müzikal zorlukların çözümüne yönelik Türkçe literatüre katkıda bulunmaktır.

Araştırma kapsamında *requiem* yazımı ve *requiem*'in özelliklerinin açıklanması hakkında çeşitli kaynaklara ihtiyaç duyulmuştur. Maral, 2017 yılında yayımlanan *Requiem'lerin dünyevileşmesi müzik-ölüm ilişkisinin dinin himaye ve retoriğinden uzaklaşmasına kurumsallaşmış bir tür üzerinden örnekler* adlı makalesinde *requiem* yazımı ve *requiem*'lerin ortak özellikleri hakkında bilgiler vermiştir. Boran, 2006 yılında yayımlanan *Batı müziği tarihinde Requiem* adlı makalesinde *requiem* çeşitlerini ve *requiem*'lerin hangi bölümlerden oluştuğunu açıklamıştır.

Araştırmaya konu olan Mozart *Requiem*'in trombon solosunun incelendiği birtakım kaynaklara ulaşılmıştır. O'Neal 2020 yılında yayımlanan *Appropriate Performance Tempi of Standard Trombone Excerpts as Determined from Recorded Performances of Professional Orchestras and the Potential Application to Trombone Pedagogy* adlı doktora tezinde, *Requiem*'de yer alan trombon solosunun temposunun nasıl olması gerektiğini açıklamıştır. Benzer şekilde Konrad, 2017 yılında yayımlanan *Sparkling Musical Excellence* adlı çalışmasında, solonun yorumlanmasına dair çeşitli önerilerde bulunmuştur. Vining, *Rhythm* adlı makalesinde, solonun ritmik yapısının önemine değinmiş ve çeşitli çalışma önerilerinde bulunmuştur. Everett, 2011 yılında yayımlanan *Taking the mystery out of trombone legato* adlı makalesinde, solonun genel yapısında yer alan ve solonun yorumlanması sırasında karşılaşılan teknik zorluklardan biri olan *legato* artikülasyon tekniğine değinmiştir. Bu bağlamda *legato* artikülasyon tekniğinin geliştirilmesine yönelik çalışma yöntemleri sunmuştur. Solonun icrası sırasında icracılara kolaylık sağlayabileceği düşünülen trombonda alternatif pozisyonların kullanımı ile ilgili çeşitli kaynaklara ulaşılmıştır. Garcia, 1997 yılında yayımlanan *Choosing alternate positions for bebop lines* adlı makalesinde trombonda alternatif pozisyonların kullanımına ve önemine değinmiştir.

Bu araştırma Wolfgang Amadeus Mozart'ın *Requiem* adlı eseri hakkında doküman incelemesi yapılan ve verilerin bu yöntemle toplandığı nitel bir araştırmadır. Araştırma kapsamında besteci ve eseri ile ilgili literatür taraması yapılmış ve eserin yorumlanmasına yönelik çalışma önerilerinde bulunulmuştur. Bu araştırmanın evrenini Wolfgang Amadeus Mozart'ın eserleri örneklemini ise *Requiem* adlı eseri oluşturmaktadır.

2. WOLFGANG AMADEUS MOZART

On sekizinci yüzyıl Avrupa müzik kültürünün en önemli temsilcilerinden biri, virtüöz ve parlak bir besteci olan Avusturyalı besteci Wolfgang Amadeus Mozart, 27 Ocak 1756 tarihinde Salzburg'ta doğmuştur. Müzik eğitimine üç yaşında babası Leopold Mozart'tan (1719-1787) aldığı klavsen ve keman eğitimi ile başlamıştır. Dört yaşında piyano eğitimi alan Wolfgang Amadeus, sekiz yaşında ilk senfonisini (1. Senfoni, Mi bemol Majör, K.16) on bir yaşında ise ilk operasını (Apollo et Hyacinthus K.38) bestelemiştir. Yaklaşık 35 yıl süren yaşamı boyunca 41 senfoni, 22 opera, 27 piyano konçertosu, çeşitli oda ve koro müziği eserleri başta olmak üzere 600'den fazla eser besteleyen Wolfgang Amadeus, 5 Aralık 1791 tarihinde Viyana'da hayata veda etmiştir (Einstein, 1965).

2.1. Requiem

Requiem, kelime anlamı olarak, ölümden sonra cenazenin hemen ardından ya da anma amacı ile ölüm yıldönümlerinde ölünün ruhu için yapılan dua veya ağıt anlamına gelmektedir. Hristiyan inancına göre, *requiem* ölen insanın ruhunu rahatlatmak için yapılan bir ayindir (Longman, 1989). *Requiem*'ler içeriğinde kutsal kitaplarda bulunan dini metinler ile din adamlarının hikayelediği şiir temalarının yer aldığı geleneksel bir formda yazılmaktadır. Ayrıca *requiem*'lerde kilise yapıtlarına göndermede bulunma ve benzetme kullanımı gibi ortak karakteristik özellikler bulunmaktadır. Maral'a göre, *requiem*'lerin bir başka ortak özelliği tını rengi tercihidir. *Requiem*'lerde yüksek ses aralıklarından ve parlaklıktan uzak durulmakta, mümkün olduğunca pes ses aralıklarında, koyu ve yas karanlığını çağrıştıran bir tını tercih edilmektedir (Maral, 2017, s. 264).

Requiem yazımında on dördüncü yüzyıldan beri korunan bir akış şeması (bölümlendirme) bulunmakta ve birçok besteci bu akış şemasına göre *requiem* yazmaktadır. Bu akış şemasına göre *requiem*; *Introit*, *Kyrie*, *Sequentia*, *Offertorium*, *Sanctus*, *Benedictus*, *Agnus Dei* ve *Communio* bölümlerinden oluşmaktadır. Boran, *Batı Müziği Tarihinde Requiem* adlı makalesinde, Batı kültüründe Özel Günler Ayini ve Olağan Günler Ayini olmak üzere iki tür ayin bulunduğunu belirtmektedir. Noel ve Paskalya gibi yortu günlerinde uygulanan Özel Günler Ayini; *Introit*, *Gradual*, *Alleluia*, *Sequence*, *Oferetorium* ve *Communio* bölümlerinden oluşurken, Olağan Günler Ayini ise; *Kyrie*, *Gloria*, *Credo*, *Sanctus* ve *Agnus Dei* bölümlerinden oluşmaktadır. *Requiem* Özel Günler Ayini'ne ait bir dua biçimi olmasına rağmen içerisinde Olağan Günler Ayini'ne ait bölümler de bulundurmaktadır (Boran, 2006). Bu bağlamda

requiem ayini, içerisinde her iki ayinden de bölümler barındıran kendine özgü yeni bir ayin biçimi yaratmaktadır.

2.2. Trombon Solosunun İncelenmesi

Birçok araştırmada (O’Neal, 2020, Yeo, 2016, Konrad, 2017) W.A. Mozart’ın *Requiem*’inde yer alan trombon solosunun (Görsel 1), ulusal ve uluslararası orkestra seçmelerinde icracıların teknik ve müzikal becerilerinin karşılaştırılabileceği önemli orkestra sololarından biri olduğundan bahsedilmektedir.

2. Tuba mirum
Andante

Görsel 1. Wolfgang Amadeus Mozart, *Requiem K.626, III. Bölüm, 2. Kısım (Tuba mirum)* trombon solosu 1-18. ölçüler (www.tromboneexcerpts.org).

Solonun trombon icracıları açısından teknik ve müzikal zorluklarından biri, ilk üç ölçünün tek nefes ile icra edilmesinin gerekliliğidir. Solonun ilk üç ölçüsünün herhangi bir yerinde nefes almak, güçlü ve kendinden emin olması gereken müzikal anlatımın sekteye uğramasına neden olabilir. Bu bakımdan ilk üç ölçünün tek nefes ile çalınması, icracılardan beklenen müzikal ifadenin sergilenmesine yardımcı olabilir. Siedel, solonun açılış cümlesinin tek nefeste icra edilmesinin uygun olduğunu ancak performans sergilenen salonun büyüklüğü ve temponun yavaş olması gibi değişkenlere bağlı olarak bu durumun değişebileceğini ifade etmektedir. Bu bağlamda birinci ölçünün sonunda, ikinci ölçünün üçüncü ve dördüncü vuruşları arasında ya da

ikinci ölçünün sonunda nefes alınabileceğini ifade etmektedir (Siedel, 1997). Bu noktada müzikal ifadenin bozulmamasına dikkat edilmelidir.

Wolfgang Amadeus Mozart her ne kadar eskizlerinde solo için herhangi bir müzikal ifade ve dinamik belirtmese de (Görsel 2) Franz Xaver Süssmayr (1766-1803) tarafından soloya bazı dinamik ve müzikal ifade eklemeleri yapılmıştır. Yeo, Wolfgang Amadeus'un solunun 15,16 ve 17. ölçülerinde bulunan üç ayrı bağ işareti dışında soloya herhangi bir müzikal ifade ya da dinamik işareti ekmediğini belirtmektedir (Yeo, 2017). Bu bağlamda solo, ilk üç ölçüde forte gürlük derecesinde ve güçlü bir tını ile beşinci ölçüden itibaren ise mezzoforte gürlük derecesinde, legato stilinde ve oldukça yumuşak bir tını ile çalınmalıdır. Konrad, eserin klasik dönemde yazılmış olduğunu ve müzikal anlatımda romantik bir yorumun eserin karakteri ile ters düşebileceğini ifade etmektedir. Bu bakımdan solo boyunca seçilen temponun sabit olmasına özen gösterilmeli ve özellikle *rubato*'dan kaçınılmalıdır (Konrad, 2017, s. 34). Ayrıca klasik dönem trombon yapısı, günümüz trombon yapısına göre küçüktür. Bu nedenle icracılar soloda bulunan dinamik işaretlerini, özellikle ilk üç ölçüdeki *forte* gürlük derecesini, çalarken ses seviyesinin çok fazla olmamasına dikkat etmelidir.

Görsel 2. W.A. Mozart'ın el yazması, Tuba mirum kısmı (<https://thelasttrombone.com/2016/10/14/rethinking-mozarts-tuba-mirum/>).

Solonun ritmik yapısı basit gibi görünen ancak dikkat edilmesi gereken en önemli hususlarından biridir. Görünüşte, onaltılık, sekizlik, dördlük, ikilik ve birlik notalardan oluşan solonun doğru bir şekilde icra edilebilmesi için sesli süre değerlerinin tam zamanında ve öngörülen uzunlukta çalınması gerekmektedir. Bu noktada sessiz süre değerlerinin (es) zamanlamasına da dikkat edilmelidir. Sekizlik notalar icra edilirken hızlanılmamalı, onaltılık notaların hepsinin aynı uzunlukta olmasına özen gösterilmelidir. Vining, *Requiem*'in solosu icra edilirken icracıların ritmik algılarına her zaman güvenmemeleri gerektiğini ifade etmektedir. Vining'e göre soloyu doğru bir entonasyonda, stil ve müzikal olarak doğru çalmak tek başına yeterli değildir. Solonun ritmik yapısının doğru icra edilmesi, sekizlik ve onaltılık notaların süre değerlerinin birbirine eşit olması gerekmektedir (Vining, tarihsiz).

Soloda ritmik doğruluğun oluşturulabilmesi ve alışkanlık haline getirilebilmesi için çeşitli çalışma yöntemleri bulunmaktadır. Öncelikle çalışmalar sırasında metronom kullanılması önem arz etmektedir. Wolfgang Amadeus'un *Requiem* için öngördüğü metronom dördlüğe 82'dir. Bu tempo solodaki müzikal ifadenin sergilenebilmesi açısından oldukça hızlı olmakla birlikte, nefes kontrolü açısından icracılara yarar sağlayabilmektedir. Bu bağlamda soloda ritmik doğruluğun oluşturulabilmesi için çalışmalar dördlüğe 50-52 gibi yavaş bir metronomda başlamalı ve dördlüğe 82 metronoma kadar tempo kademeli bir şekilde arttırılmalıdır (Yeo, 2016). Ayrıca bu çalışma yöntemi ile fiziksel kondisyonun arttırılması da söz konusudur. Çalışmalar sırasında icracı kendini dikkatle dinlemeli, ritmik hatalardan kaçınmalı, sekizlik ve onaltılık notaların süre değerlerinde çalınmasına özen göstermelidir. Böylelikle çalışmalar sırasında solodaki ritmik yapının doğru icra edilmesine yönelik iyi alışkanlıklar kazanılabilir.

Soloda bulunan uzun ve geniş sesli süre değerlerinin yaratabileceği geniş çalma isteği, sekizliklerden oluşan ve ritmik çeşitliliğin daha çok olduğu bölümlerde bir sonraki vuruşa geç kalınmasına ve zamanlama hataları yapılmasına yol açabilir. Bu bakımdan öncelikle solonun ilk üç ölçüsündeki uzun ve geniş süre değerlerinin sekizlik süre değerlerine bölünerek çalışılması, solonun geri kalanında yer alan ve genellikle sekizlik süre değerlerinden oluşan ritmik yapıyı doğru zamanlama ile çalmaya yardımcı olabilir (Görsel 2). Ayrıca icracılar solonun ilk üç ölçüsündeki ikilik, dördlük ve birlik süre değerlerinden oluşan ritmik yapıda da bir sonraki vuruşa gecikme hatası yapabilmektedir. Bu bağlamda sekizlik süre değerlerine bölünerek yapılan çalışmalar, ilk üç ölçüde olası gecikme ya da erken girme hatalarının önlenmesine katkı sağlayacaktır.

Görşel 3. Solonun ilk üç ölçüsünde yer alan ikilik, dörtlük ve birlik süre değerlerinden oluşan ritmik yapının sekizlik süre değerlerine bölünmesi (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

Solonun sekizinci ve onuncu ölçülerinde bulunan noktalı dörtlük notaların gereğinden uzun çalınması bir sonraki vuruşun yarı zamanında yer alan onaltılık notalara geçişlerde gecikmeler yaşanmasına neden olabilir. Bu bağlamda geniş ve uzun süre değerlerinden oluşan ritmik yapıların sekizlik notalara bölünmesi (Görşel 3), solonun en önemli hususlarından biri olan ritmik yapının zamanında ve doğru bir şekilde çalınmasına katkı sağlayabilir. Benzer şekilde solonun dokuzuncu ölçüsünün son iki vuruşunda bulunan ikilik nota sekizlik süre değerlerine bölünebilir. Böylelikle onuncu ölçüde bulunan mi bemol notası gecikme olmadan tam zamanında çalınabilir.

Görşel 4. Solonun sekizinci ve onuncu ölçülerinde bulunan noktalı dörtlük süre değerlerinin sekizlik süre değerlerine bölünmesi (Yazar tarafından hazırlanmıştır).

Solonun trombon icracıları açısından önemli zorluklarından biri de *legato* artikülasyon tekniğinin kullanımınıdır. Soloda anlatılmak istenen müzikal ifadenin sergilenebilmesi, iyi bir *legato* artikülasyon tekniğine sahip olunması ile doğrudan bağlantılıdır. Yeni Harvard Müzik Sözlüğü'ne göre *legato*, “ardışık notalar arasında hiçbir ayırma olmaksızın pürüzsüzce çalınan, *staccato*'nun tersi” anlamına gelmektedir (Apel, 1974). Bu tanımlama *legato*'nun kulağa nasıl gelmesi gerektiğini açıklamakta ancak nasıl yapılması gerektiği hakkında bilgi vermemektedir. *Legato* artikülasyon tekniğinde amaç, ardışık ve bağlı çalınması gereken notaların dil hareketlerini hissettirmeden ve aynı zamanda *glissando* yapmaktan da kaçınarak, bağlı ve pürüzsüzce çalınmasıdır. Bu noktada hava, dil ve kulis tekniğinin koordinasyonu önemlidir. İcraçılar hava, dil ve kulis tekniğinin uyumlu olmasını sağlamak için *du* ya da *lu* hecelerini telaffuz edilebilirler. Bununla birlikte *legato* artikülasyon tekniğinin geliştirilmesine yönelik çeşitli etüt kitapları bulunmaktadır. Özellikle Marco Bordogni, *Melodious Etudes for Trombone*

adlı etüt kitabı *legato*, bağ çalışmaları ve nefes kontrolü gibi teknik çalışmaların yanında enstrüman ile şarkı söylemenin taklit edilmesini amaçlayan *rubato* ve *kadans* tekniği gibi çalışmaları da içermektedir.

Legato artikülasyon tekniğinde notaların eşit ve düzgün bir şekilde artiküle edilmesi trombon icracılarının karşılaştığı en büyük zorluklardan biridir. Everett, legato artikülasyon tekniği sorunlarını hem başlangıç seviyesi hem de ileri seviye trombon icracılarının karşılaştığı en can sıkıcı sorunlardan biri olarak ifade etmektedir. Everett'e göre, legato artikülasyon tekniği problemlerine sahip birçok başlangıç düzeyi icracı legato çalmayı denemekten vazgeçebilir ya da aşamaz gibi gördüğü bu teknik zorluk yüzünden trombon çalmaya olan ilgisini kaybedebilir (Everett, 2011).

Diğer üflemeli çalgılara kıyasla trombonda bulunan kulis mekanizması ardışık olan ve bağlı çalınması gereken notalarda, seslerin doğru bir biçimde icra edilebilmesi için, düzgün ve eşit bir artikülasyon kullanılmasını zorunlu kılar. Bununla birlikte, enstrümana aktarılan havanın sürekliliğinin kesilmemesi ve notaların çok hafif bir dil ile artiküle edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bağlı notalar *glissando* olarak duyulabilir ve bu durum icracılar için teknik ve müzikal bir problem yaratabilir. *Legato* artikülasyonu kullanılırken; ardışık notalar birbirlerinden ayrılmadan çalınmalı, notaların başlangıçları yumuşak bir şekilde artiküle edilmeli ve her bir sesin sonu bir sonraki sesin başlangıcına bağlanmalıdır. Ayrıca iyi bir *legato* artikülasyonu için artikülasyonun nasıl yapılması gerektiğine dair işitsel bir bilgiye de sahip olunmalıdır. Everett, *legato* artikülasyon tekniğinin fiziksel olarak nasıl yapılacağı bilgisinin yanında duyulan bir sesin taklit edilmesinin, artikülasyonu en iyi öğrenme yöntemi olduğunu ifade etmektedir (Everett, 2011).

Soloda dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de seslerin doğru bir entonasyonda icra edilmesidir. Entonasyon, belirli bir müzikal yapı içerisinde yer alan seslerin doğru frekanslarda seslendirilmesidir (Yıldız, 2022, s. 28). Başlangıçta solonun ilk üç ölçüsü yalnızca trombon tarafından seslendirilse de beşinci ölçüden itibaren on sekizinci ölçüye kadar trombon ve bas vokal solo birlikte hareket etmektedir. Bu bağlamda soloda yer alan seslerin birbirleri ile uyumlu olmasının yanında vokal solo ile de uyumlu olması önem arz etmektedir. Bu noktada icracıların entonasyon bilinci oldukça önemlidir. Solonun yavaş bir tempoda çalışılması ve

seslerin doğruluğunun akort aleti ile kontrol edilmesi, entonasyon bilincinin oluşmasına katkı sağlayabilir.

Bakır üflemeli çalgıların akort sisteminde klavyeli ve telli çalgıların eşit aralıklı akort sistemine göre çok sayıda pes ya da tiz ses bulunmaktadır. Kalender, müziğin tarihsel süreci boyunca çalgılardaki entonasyon doğruluğunun sağlanabilmesi için referans alınan Pisagor, Just Intonation (doğal akort sistemi) ve Tampere (eşit aralıklı olan ve olmayan) gibi akort sistemleri kullanımından bahsetmiştir (Kalender, 2021). Korno, trompet, trombon ve tuba gibi bakır üflemeli çalgılar doğal doğuşkanlar sistemine sahip olmaları sebebiyle akort sistemleri doğal akort sistemidir. Bu sistemde eşit aralıklı akort sistemine göre pes ya da tiz sesler bulunmakla birlikte bu seslerin enstrümandaki yerlerinin öğrenilmesi ve bu seslerin solonun icrası sırasında pozisyonlardaki doğru yerlerinden alınması entonasyon doğruluğunun sağlanmasına yardımcı olacaktır. Ek olarak, Weidner, bakır üflemeli çalgılarda entonasyonun doğruluğunu etkileyen faktörlerden birinin de sesin merkezinde çalınması olduğunu ifade etmiştir. Weidner, bu durumu ağızlık ile yapılan buzzing çalışmaları sırasında ağızlıktan çıkan ses ile çalgıdan çıkan sesin aynı frekansta olması olarak açıklamıştır. Ayrıca buzzing çalışmaları ile dudak pozisyonundaki gerginliklerinden kaynaklanabilecek entonasyon bozukluklarının önlenebileceğini ifade etmiştir (Weidner, 2020). Bu bağlamda solonun ağızlık ile buzzing yapılarak çalışması, seslerin çalgıdan doğru bir entonasyonda çıkartılmasına yarar sağlayabilecektir.

Soloda entonasyon doğruluğunun oluşmasına fayda sağlayacak çalışma yöntemlerinden biri de solonun solfejini yapılmasıdır. Birçok araştırmacı (Bloedel Beery, 1996, Hinman, 2020, Dell, 2003) eserlerin ve egzersizlerin solfejini yapılmasının çalgıda iyi bir ses rengi ile entonasyon bilincinin oluşumuna ve artikülasyon becerilerinin gelişimine olumlu etkileri olduğunu ifade etmektedir. Farklı olarak Sweeney, çalgı eğitiminin şarkı söyleme yaklaşımı kullanılarak verilmesinin önemine değinmektedir. Bu yaklaşım yöntemi çalgıda ses renginin niteliğinin edinilmesinde, entonasyon bilincinin oluşmasında, artikülasyon ve müzikal ifadenin geliştirilmesinde oldukça etkili bir yöntemdir. Başta Arnold Jacobs, Emory Remington ve Charles Vernon gibi eğitimci olmak üzere birçok eğitimci enstrüman çalarken seslerin öncelikle zihinde oluşturulmasını, çalgı eğitiminin temel bir öğretisi olarak görmektedirler (Sweeney, 2018). Şarkı söyleme yaklaşımında seslerin öncelikle zihnin içerisinde işitsel bir görüntüsünün oluşturulması gerekmektedir. Becker, şarkı söyleyen kişi eğer aklında bir sesi

duymuyorsa ses üretiminin mümkün olmadığını belirtmektedir. Bu noktada dudakların da ses tellerine benzer şekilde titreştiğini ve şarkı söyleyenlerde olduğu gibi seslerin zihinde oluşturulmasının dudakların doğru bir frekansta titreşmesinde son derece önemli olduğunu ifade etmektedir (Becker, 2017). Bu bağlamda solonun çalışılması sırasında icracının aklında işitsel bir görüntü oluşturması ve bu işitsel görüntüye odaklanması, ses renginin niteliğinin ve entonasyon bilincinin oluşmasına etki edebilecektir.

Solonun bazı seslerinde alternatif pozisyonların kullanımı, solonun daha rahat ve ritmik bir şekilde icra edilmesine katkı sağlayabilir. Alessi, soloda bulunan fa ve re seslerinin bazı ölçülerde, alternatif pozisyon olan, dördüncü pozisyondan alınmasını önermektedir (Görsel 4). Böylelikle pozisyon geçişlerinde olası ritmik gecikmeler engellenebilir ve ses geçişlerinde rahatlık sağlanabilir (<http://alessimusicstudios.com/sample-page/>).

2. Tuba mirum
Andante

The musical score for '2. Tuba mirum' is in 12/8 time and B-flat major. It consists of four staves. The first staff begins with a forte (f) dynamic and a mezzo-forte (mf) dynamic. The second staff has a mezzo-forte (mf) dynamic. The third and fourth staves have a mezzo-forte (mf) dynamic. Red circles highlight specific notes with alternative positions: +IV, -IV, V, +IV, +IV, I, -IV, +IV, -IV.

Görsel 5. Requiem'in trombon solosunda alternatif pozisyonların kullanımı (<http://alessimusicstudios.com/sample-page/>).

Trombonda alternatif pozisyonların kullanımı ile kulis tekniği açısından oldukça zor ve birincil pozisyonlardan (1, 2 ve 3. pozisyonlar) alındığında çok fazla enerji harcanmasını gerektiren melodiler kolaylıkla çalınabilmektedir. Herwig'e göre, trombonda alternatif pozisyonların kullanımı görünüşte çalınması imkânsız olan melodilerin rahatlıkla ve çok fazla enerji harcanmadan çalınabilmesini mümkün kılmaktadır (Herwig'den aktaran, Garcia, 1997). Kulis pozisyonlarının birbirine olan uzaklığı çalgı tekniğinin yavaşlamasına ve pozisyon geçişlerinde

gecikmeler yaşanmasına neden olabilmektedir. Alternatif pozisyonların kullanımı, pozisyon geçişlerinde daha kısa bir mesafenin katedilmesini ve ses geçişlerinin rahatlıkla yapılabilmesini mümkün kılmaktadır. Bununla birlikte trombonda alternatif pozisyonların kullanımı *glissando* ve *trill* gibi zor teknik becerilerin de rahatlıkla yapılabilmesine imkân vermektedir (Mathie, 2021). Herwig ve Mathie'den farklı olarak Fedchock, trombonda alternatif pozisyonların kullanımı ile daha farklı ses renklerinin elde edilebildiğini ifade etmektedir. Fedchock'a göre alternatif pozisyonlardan alınan sesler birincil pozisyonlardaki renk ve tınlarından farklı duyulmaktadır (Fedchock'tan aktaran, Garcia, 1997). Sonuç olarak, soloda yer alan bazı seslerin birincil pozisyonlara alternatif olan en yakın konumdan alınması, ses geçişlerinin rahatlıkla yapılmasına ve olası ritmik gecikmelerin önlenmesine yardımcı olabilir. Ancak, trombonda alternatif pozisyonların kullanımı sırasında entonasyon doğruluğuna dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu bakımdan soloda alternatif pozisyonlardan alınan sesler uzun ve yavaş bir şekilde çalışılmalı, akort aleti kullanılarak entonasyon doğrulanmalıdır.

Solo çalışmaları sırasında kullanılacak teknolojik yöntemler solonun başarılı bir şekilde icra edilmesine katkı sağlayabilir. Kasap, teknolojinin müzisyenler için kaliteli ve etkili imkanlar sunduğundan bahsetmektedir (Kasap, 2007, s. 454). Bu bağlamda çalışmalar sırasında ses kayıt cihazı veya kamera gibi teknolojik cihazların kullanılması performansın kalitesini arttırmaya yardımcı olabilir. Solo üzerine yapılan çalışmaların ses kayıt cihazı ya da kamera ile kaydedilmesi ve sonrasında kaydın dinlenmesi, icracılar için önemli bir rehber olacaktır. İcracılar kendi performanslarını dinlerken artikülasyon hatalarını, ritmik yanlışlıklarını ve entonasyon bozukluklarını fark edip, düzeltebileceklerdir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Wolfgang Amadeus Mozart, klasik dönem müzik tarihine damgasını vurmuş en üretken ve yaratıcı bestecilerinden biridir. Yaklaşık 35 yıl süren yaşamına 600'den fazla eser sığdırmış ve senfoni, konçerto ve sonat gibi birçok müzik türünün gelişmesine katkıda bulunmuştur. Babası Leopold Mozart sayesinde iyi bir müzik eğitimi almış ve tüm Avrupa'nın tanıdığı bir besteci olmuştur. Bununla birlikte çocukluk ve gençlik dönemlerinde sıklıkla yaptığı Avrupa seyahatleri sayesinde kişiliğini ve bestecilik yönünü etkileyen birçok besteci ile tanışma fırsatı bulmuştur. Yaşamının son on yılında, Viyana'da bulunduğu 1781-1791 yılları arasında, kariyerinin en verimli ve başarılı dönemini geçirmiştir. Başta senfoni, opera, oda müziği ve piyano konçertoları olmak üzere birçok müzik türünde başyapıtlar üretmiştir. Ölümünden çok

kısa bir süre önce bestelemeye başladığı *Requiem* adlı eserini tamamlayamadan hayata veda etmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen Wolfgang Amadeus Mozart'ın *Requiem* adlı yapıtı günümüz senfoni orkestralarının repertuarında yer almakla birlikte, eserde bulunan trombon solosu trombon repertuarının en önemli ve ayırt edici sololarından biri olma niteliği taşımaktadır. Bu bakımdan çalışmada, Wolfgang Amadeus'un besteciliğini etkileyen müzikal yaşamı, *Requiem* adlı eserini besteleme süreci ve eserde yer alan trombon solosu trombon icracıları açısından incelenmiş, ayrıca icracılar için birtakım teknik ve müzikal çalışma önerileri sunulmuştur.

- Solonun trombon icracıları açısından teknik ve müzikal zorluklarından biri, ilk üç ölçünün tek nefes ile icra edilmesinin gerekliliğidir. Solonun ilk üç ölçüsünün herhangi bir yerinde nefes almak, güçlü ve kendinden emin olması gereken müzikal anlatımın sekteye uğramasına neden olabilir. Bu bakımdan ilk üç ölçünün tek nefes ile çalınması, icracılardan beklenen müzikal ifadenin sergilenmesine yardımcı olabilir.
- Eserin klasik dönemde yazılmış olmasına bağlı olarak müzikal anlatımda romantik bir yorum, solonun karakterine ters düşecektir. Bu bağlamda solo boyunca seçilen temponun sabit olmasına özen gösterilmeli ve özellikle *rubato*'dan kaçınılmalıdır.
- Soloda bulunan uzun ve geniş sesli süre değerlerinin yaratabileceği geniş çalma isteği, sekizliklerden oluşan ve ritmik çeşitliliğin daha çok olduğu bölümlerde bir sonraki vuruşa geç kalınmasına ve zamanlama hataları yapılmasına yol açabilir. Bu bağlamda öncelikle solonun ilk üç ölçüsündeki uzun ve geniş süre değerlerinin sekizlik süre değerlerine bölünerek çalışılması, solonun geri kalanında yer alan ve genellikle sekizlik süre değerlerinden oluşan ritmik yapıyı doğru zamanlama ile çalmaya yardımcı olabilir.
- Soloda ritmik doğruluğun oluşturulabilmesi ve alışkanlık haline getirilebilmesi için çalışmalar sırasında metronom kullanılması önem arz etmektedir. Çalışmalar dörtlüğe 50-52 gibi yavaş bir metronomda başlamalı ve dörtlüğe 82 metronoma kadar tempo kademeli bir şekilde arttırılmalıdır.
- Solonun trombon icracıları açısından önemli zorluklarından biri *legato* artikülasyon tekniğinin kullanımüdür. Soloda anlatılmak istenen müzikal ifadenin

sergilenebilmesi, iyi bir *legato* artikülasyon tekniğine sahip olunması ile doğrudan bağlantılıdır. *Legato* artikülasyon tekniğinde amaç, ardışık ve bağlı çalınması gereken notaların dil hareketlerini hissettirmeden ve aynı zamanda *glissando* yapmaktan da kaçınarak, bağlı ve pürüzsüzce çalınmasıdır. Bu noktada hava, dil ve kulis tekniğinin koordinasyonu oldukça önemlidir. İcracılar hava, dil ve kulis tekniğinin uyumlu olmasını sağlamak için *du* ya da *lu* hecelerini telaffuz edilebilirler. Bununla birlikte Marco Bordogni, *Melodious Etudes for Trombone* adlı etüt kitabı ile *legato*, bağ çalışmaları ve nefes kontrolü gibi trombon tekniği açısından önemli olan becerilerini de geliştirebilirler.

- Soloda dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de seslerin doğru bir entonasyonda icra edilmesidir. Başlangıçta solonun ilk üç ölçüsü yalnızca trombon tarafından seslendirilse de beşinci ölçüden itibaren on sekizinci ölçüye kadar trombon ve bas vokal solo birlikte hareket etmektedir. Bu bağlamda soloda yer alan seslerin birbirleri ile uyumlu olmasının yanında vokal solo ile de uyumlu olması önem arz etmektedir. Bu noktada icracıların entonasyon bilinci önemlidir. Solonun oldukça yavaş bir tempoda çalışılması ve seslerin doğruluğunun akort aleti ile kontrol edilmesi, entonasyon bilincinin oluşmasına katkı sağlayabilir.
- Korno, trompet, trombon ve tuba gibi bakır üflemeli çalgılar doğal doğuşkanlar sistemine sahip olmaları sebebiyle akort sistemleri doğal akort sistemidir. Bu sistemde eşit aralıklı akort sistemine göre pes ya da tiz sesler bulunmakla birlikte bu seslerin enstrümandaki yerlerinin öğrenilmesi ve bu seslerin solonun icrası sırasında pozisyonlardaki doğru yerlerinden alınması entonasyon doğruluğunun sağlanmasına yardımcı olacaktır.
- Soloda entonasyon doğruluğunun oluşmasına fayda sağlayacak çalışma yöntemlerinden biri de solonun şarkı söyleme yöntemi kullanılarak çalışılmasıdır. Şarkı söyleme yaklaşımında seslerin öncelikle zihnin içerisinde işitsel bir görüntüsünün oluşturulması gerekmektedir. Böylelikle, dudaklar doğru bir frekansta titreşebilecek ve sesler çalgıdan doğru bir entonasyonda çıkartılabilecektir.
- Buzzying çalışmaları ile dudak pozisyonundaki gerginliklerinden kaynaklanabilecek entonasyon bozuklukları önlenmektedir. Bu bağlamda

solonun ağızlık ile buzzing yapılarak çalışması, seslerin çalgıdan doğru bir entonasyonda çıkartılmasına yarar sağlayabilecektir.

- Solonun bazı seslerinde alternatif pozisyonların kullanımı, solonun daha rahat ve ritmik bir şekilde icra edilmesine katkı sağlayabilir. Soloda yer alan bazı seslerin birincil pozisyonlara alternatif olan en yakın konumdan alınması, ses geçişlerinin rahatlıkla yapılmasına ve olası ritmik gecikmelerin önlenmesine yardımcı olabilir.
- Solo çalışmaları sırasında kullanılacak teknolojik yöntemler solonun başarılı bir şekilde icra edilmesine katkı sağlayabilir. Bu bağlamda çalışmalar sırasında ses kayıt cihazı veya kamera gibi teknolojik cihazların kullanılması performansın kalitesini arttırmaya yardımcı olabilir. Solo üzerine yapılan çalışmaların ses kayıt cihazı ya da kamera ile kaydedilmesi ve sonrasında kaydın dinlenmesi, icracılar için önemli bir rehber olacaktır. İcracılar kendi performanslarını dinlerken artikülasyon hatalarını, ritmik yanlışlıklarını ve entonasyon bozukluklarını fark edip, düzeltebileceklerdir.

KAYNAKÇA

- Apel, W. (1974). *Harvard Dictionary of Music* (8th ed.). Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Boran, İ. (2006). Batı müziği tarihinde Requiem. *Musiki Dergisi*, Erişim: 12.12.2022, <http://www.musikidergisi.net/?p=2911>
- Einstein, A. (1965). *Mozart: His Character, His Work*. Galaxy Book 162. Arthur Mendel, Nathan Broder (trans.) (6th ed.). New York City: Oxford.
- Everett, M. (2011). Taking the mystery out of trombone legato. *Keynotes Magazine*. Erişim: 01.03.2023, <https://www.schmittmusic.com/images/director-resources/PDF/Articles/Taking-The-Mystery.pdf>,
- Garcia, A. J. (1997). Choosing alternate positions for bebop lines. *International Trombone Association*, 25, (2). Erişim: 09.03.2023, <https://garciamusic.com/educator/articles/alt.positions.html>,
- Kalender, C. (2021). *Keman eğitiminde entonasyon becerisinin geliştirilmesine yönelik hazırlanan eğitim programının etkililiği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- Kaya, İ. (2017). Müzikte sembolizm örneği Requiem'in biçimsel değişimi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, (7), 179-186.
- Konrad, K. (2017). *Sparkling Musical Excellence*. Master of Fine Arts in Music, Symphonic Orchestra Performance Academy of Music and Drama, University of Gothenburg
- Longman, D. K. (1987). *Dictionary of Contemporary English*. Richard Clay Ltd.
- Maral, H. A. (2017). Requiem'lerin dünyevileşmesi müzik-ölüm ilişkisinin dinin himaye ve retoriğinden uzaklaşmasına kurumsallaşmış bir tür üzerinden örnekler. *MSGÜ Sosyal Bilimler*, (16), 260-275.
- O'Neal, A. S. (2020). *Appropriate Performance Tempi of Standard Trombone Excerpts as Determined from Recorded Performances of Professional Orchestras and the Potential Application to Trombone Pedagogy*. Doctoral dissertation, Arizona State University.
- Sadie, S. (2023). Wolfgang Amadeus Mozart. *Encyclopedia Britannica*, Erişim: 13.02.2023, <https://www.britannica.com/biography/Wolfgang-Amadeus-Mozart>,
- Siedel, J. (1997). *Orchestral Excerpts for the Tenor Trombonist: Mozart, Tuba Mirum*. Erişim: 21.06.2023, <https://www.trombone.org/articles/view.php?id=71>
- Vining, D. (Tarihsiz). *Rhythm*. Erişim: 07.02.2023, <https://trombonetools.com/rhythm/>
- Weidner, N. B. (2020). *Brass techniques and pedagogy*. Indiana: Palni Press.

Yeo, D. (2016). Rethinking Mozart's Tuba mirum. Erişim: 03.02.2023,
<https://thelasttrombone.com/2016/10/14/rethinking-mozarts-tuba-mirum/>

Yeo, D. (2017). Rethinking Mozart's Tuba mirum, part 2. Erişim: 03.02.2023,
<https://thelasttrombone.com/2017/04/25/rethinking-mozarts-tuba-mirum-part-2/>,

Yıldız, A. (2022). *Mesleki Trombon Eğitimi ve Türkiye'deki Konservatuvarlarda Uygulanan Ortaokul ve Lise Düzeyi Trombon Eğitiminin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

WEB SAYFALARI

Wolfgang Amadeus Mozart, Tuba Mirum from Requiem, K. 626, 1791, Erişim: 16.02.2023,
www.tromboneexcerpts.org.

Wolfgang Amadeus Mozart, Erişim: 06.03.2023, <http://alessimusicstudios.com/sample-page/>